

ייצוג בבית משפט

1. תלמוד בבלי מסכת שבועות דף ל עמוד א

/מתני'/. שבועת העדות נוהגת באנשים ולא בנשים.....

גמ'. מנהגי מילי? דת"ר: +דברים י"ט+ ועמדו שני האנשים - בעדים הכתוב מדבר; אתה אומר: בעדים, או אינו אלא בבעלי דינין? כשהוא אומר: +דברים י"ט+ אשר להם הריב - הרי בעלי דינין אמור, הא מה אני מקיים ועמדו שני האנשים? בעדים הכתוב מדבר; ואם נפשך לומר, נאמר כאן שני ונאמר להלן +דברים י"ט+ שני, מה להלן בעדים, אף כאן בעדים. מאי אס נפשך לומר? וכי תימא: מדלא כתב ואשר להם הריב, כוליה קרא בבעלי דינין משתעי, נאמר כאן שני ונאמר להלן שני, מה להלן בעדים, אף כאן בעדים. תניא אידך: ועמדו שני האנשים - בעדים הכתוב מדבר; אתה אומר: בעדים, או אינו אלא בבעלי דינין? אמרת? וכי שנים באים לדין, שלשה אין באין לדין? ואם נפשך לומר, נאמר כאן שני ונאמר להלן שני, מה להלן בעדים, אף כאן בעדים. מאי אס נפשך לומר? וכי תימא: בתובע ונתבע קא משתעי קרא, נאמר כאן שני ונאמר להלן שני, מה להלן בעדים, אף כאן בעדים. תניא אידך: ועמדו שני האנשים - בעדים הכתוב מדבר; אתה אומר: בעדים, או אינו אלא בבעלי דינין? אמרת? וכי אנשים באין לדין, נשים אין באות לדין? ואם נפשך לומר, נאמר כאן שני ונאמר להלן שני, מה להלן בעדים, אף כאן בעדים. מאי אס נפשך לומר? וכי תימא: אשה לאו אורחה, משום +תהלים מ"ה+ כל כבודה בת מלך פנימה, נאמר כאן שני ונאמר להלן שני, מה להלן בעדים, אף כאן בעדים.

2. תוספות מסכת שבועות דף ל עמוד א

כל כבודה בת מלך פנימה - וא"ת השתא נמי דאירי בעדים מנא ליה למעוטי נשים דלמא הא דנקט קרא אנשים משום דכל כבודה בת מלך ויש לומר דגבי עדים ע"כ צריכין לבא דאין עד מפי עד כשר אבל לדין יכולה למסור טענותיה ביד אחר.

3. חידושי הרמב"ן מסכת שבועות דף ל עמוד א

וחזינא פלוגתא בי דייני, איכא מאן דאמר אי בעי איניש דלא למייתי לדינא מצי איהו גופיה למנויה שליח בעדים למטען בשבילו בב"ד, ואית ליה ראייה מדאמרין בירושלמי במסכת סנהדרין (פ"ב ה"א) גבי כהן גדול דתנן דנין אותו ואקשינן התם וימנה אנטלר הגע עצמך שנתחייב שבועה ואנטלר נשבע אלמא מצי לשווייה שליח, ורב נתן בעל הערוך ז"ל כך כתב מהא שמעינן דיכול הנתבע למנויי אנטלר וכי וכן כתב רבינו חננאל ז"ל, ואיכא דפליג ואמר אינו רשאי שלא תהא סנהדרי שומעת מפי התורגמן טענות של שקר, והתם משום יקרא דכהן גדול ושלא לבזותו דכתיב וקדשתו, וכן כתב רבינו הגדול ז"ל בתשובתו שאין נתבע רשאי למנות שליח, וכן נמצא בתשובה לרבינו סעדיה גאון ז"ל, וכן הנשים אפי' יקרות בדין זה ולא ויתר להן רבינו ז"ל אלא לשגר להן שלוחי בית דין כגון סופרי הדיינין ולטעון מפייהן אבל למסור טענות לאחרים לא, וכן נראה בתלמיד חכם שתורתו אומנותו וזילא ביה מילתא למיזל קמי דיינא לערער בהדי עם הארץ שרשאין ב"ד לשגר לו דברים על ידי שלוחי בית דין דכבוד תורה עדיף, אבל כהן גדול אפי' זה גנאי לו ולפיכך ממנה אנטלר, ובדברי הרב אלברגלוני ז"ל סיוע למה שכתבנו.

4. חידושי הריטב"א מסכת שבועות דף ל עמוד א

וכי תימא אשה לאו אורחא משום כל כבודה בת מלך פנימה. מכאן דן הרב ׳ן מיגאש ז"ל דנשים יקרות דתבעי להו לדינא לא מזלזלין בהו למייתי לבי דינא אלא משדרינן להו שלוחי בית דין, ודביתהו דרב הונא דאתאי לבי דינא לא רצתה שימנו לה שליח, וכתב שכן היה דן רבו רבינו אלפאסי ז"ל, ואין להם ראייה מכאן דתלמודא אשה לאו אורחא קאמר שהעולם נוהגים בהם כבוד בכך, אבל מי יימר שאם לא רצה התובע לא נכוף אותה לבא.

ועוד נראה להרא"ם ורבו ז"ל שאין ממנין אנטלר לנתבע אלא הוא עצמו בא לבית דין, אלא אם כן הוא חולה או אשה יקרה ששולחין להם שלוחי בית דין אבל אנטלר לא, וטעם דבריהם [דדוקא] התובע הוא שיכול למנות מורשה משום דהא אמר ליה זיל דון וזכי וכי והוה ליה כתובע עצמו ובעל דבר הוא, אבל בנתבע דליכא למימר הכי צריך הוא לבא לבית דין או שישמעו שלוחיהם טענותיהם לקיים מה שנאמר ועמדו שני האנשים אשר להם הריב לפני ה', ויש נותנין עוד טעם אחר שמא האנטלר יוסיף טענה מעצמו של שקר או ישנה מעצמו וגם הנתבע מעיז פניו שלא בפני בעל דינו לשנות מן האמת, וכן דעת קצת הראשונים ז"ל וגם הרמב"ן ז"ל מבעלי סברא זו לפי לשון פירושו.

אבל רבים מן האחרונים ז"ל כתבו דנתבע ממנה אנטלר ושלוחו כמותו ולפני ה' קרינא ביה, ולשנות בשקר לא חיישינן שהאנטלר לא ישנה להיות חוטא ולא לו, ובעל דבר נמי כבר הוא יודע דבשעת השבועה יצטרך לבא לבית דין שאין אנטלר לשבועה, וכן נראה בירושלמי דגרסינן בפרק כהן גדול (סנהדרין פ"ב ה"א) על מה ששינונו כהן גדול דן ודנין אותו ניחא דן דנין אותו אמאי וימנה אנטלר, הגע עצמך שיש שבועה עליו אנטלר לשבועה, ע"כ, ופירושו וכי יש אנטלר לשבועה דאלמא ממנין אנטלר חוץ מלשבועה בלבד, ויש דוחין דההוא דוקא בכהן גדול שאין כבודו לבא לבית דין ולא אפילו לשלוח לו שלוחי בית דין, ואינו נכון חדא דפריך להדיא וימנה אנטלר, ועוד דלמה אין כבודו שילכו לו שלוחי בית דין, אלא ודאי דכל אדם רשאי למנות אנטלר והכא הכי קאמר דכל כבודה בת מלך פנימה ואין דרכה לבא לבית דין אלא למנות אנטלר, מה שאין כן באנשים דרובם באים לבית דין ואין רוצים למנות אנטלר, וכן היה עושה מורי הרא"ה ז"ל הלכה למעשה בכל יום, וכן אמר לי מורי הרשב"א ז"ל, וליכא למינדא מינה, והרמב"ם ז"ל לא דיבר בזה כלום בחיבורו.

5. תלמוד בבלי מסכת מכות דף ו עמוד ב

דבר אחר : ע"פ שנים עדים, שלא תהא סנהדרין שומעת מפי התורגמן. הנהו לעוזי דאתו לקמיה דרבא, אוקי רבא תורגמן בינייהו. והיכי עביד הכי? והתנן : שלא תהא סנהדרין שומעת מפי התורגמן! רבא מידע הוה ידע מה דהו אמרי, ואהדורי הוא דלא הוה ידע.

6. חידושי הריטב"א מסכת מכות דף ו עמוד ב

שלא תהא סנהדרין שומעת מפי התורגמן. ויש אומרים דאע"ג דמייתי לה מקרא דכתיב בעדים דהוא הדין לבעלי דינין דעובדא דהנהו לעוזי דאמרינן אתו לקמיה דרבא דאתו לדינא משמע וכן דעת רבינו מאיר הלוי ז"ל, ומעתה הוא הדין למאי שאמרו בעלמא ע"פ שנים עדים מפייהם ולא מפי כתבם דהוא הדין לטענות בעלי דינין דבעינן מפייהם ולא מפי כתבם, אלא שסופרי הדיינין כותבין טענותיהם, וכן כתב הרב בעל העיטור ז"ל גבי הא דאמרינן בפרק זה בורר (סנהדרין ל"א ב') בענין מלוה אמר נדון כאן, שאם אמר שיכתבו טענותיהם וישלחו לבי"ד שידונו עליהם דמצי מעכב עליה חברה שלא תהא סנהדרין שומעת מפי התורגמן והוא הדין מפי כתבם דומיא דאמרינן בעדות, ואף לזו הדעת אין זה אלא בשולחים טענותיהם לבי"ד אבל בנותני כתיב טענותיהם לבי"ד ואומרים שהם טוענים כמו שכתוב שם אין בכך כלום וכמו שנהגו דהא מפייהם קרינן ביה, שאפילו בעדים כתב רש"י מפייהם ולא מפי כתבם שלא ישלחו עדותם לבי"ד באגרת כמו שכתב בפירוש התורה, הא כל שנותן עדותו כתובה לבי"ד ואומר מה שכתוב כאן אני מעיד מפייהם קרינן ביה, וכן נהגו, אבל דעת רבותינו ז"ל דכיון שלא שנינו זה אלא בעדים שאין לנו אלא מה שאמר הספר, ובעדים הוא שהקפיד הכתוב שתהא על פיהם ולא מפי התורגמן ולא מפי כתבם, ולא בבעלי דינין, ועובדא דהנהו לעוזי עדים הוה ולא פירש התלמוד לומר דאתו לסהדותא משום דפשיטא להו, ומיהו ודאי מה שכתב הרב בעל העיטור ז"ל הדין אמת משום דבעינן ועמדו שני האנשים אשר להם הריב אלו בעלי דינין לפני ה' אלו דיינים כדאיתא בפרק שבעת העדות (שבועות ל' א'), ואף לסברא דר' מאיר ז"ל (דאנטלר או מורשה לא חשיב מפי התורגמן דאינהו במקום בעלי דבר ממש הם, והתם בפרק שבעת העדות (שבועות ל"ג ב') תנן עד שישמעו מפי התובע ואוקימנא דבא בהרשאה מפי התובע קרינא ביה, וזה פשוט.

7. בית הבחירה למאירי מסכת מכות דף ו עמוד ב

אף על פי שביארנו במשנה שצריך שיהא הבי"ד מבין דברי העדים ולא שיקבל עדותם על ידי תורגמן מ"מ כל שהוא מבין את דבריהם אלא שאין יודע לדבר באותו לשון ולהשיב להם עד שיחקור את דבריהם כראוי מותר לו להושיב תורגמן בינו וביניהם להשיב להם ולחקרם שהרי מ"מ מבין הוא את דבריהם ואף על פי שהוא מדבר על ידי תורגמן אינו שומע אלא מפייהם ומ"מ יראה דוקא בעדים אבל בעלי דבר אף לשמען על ידי תורגמן מותר כמו שאמרו בכתובות ההוא ארוס וארוסתו דאתו לקמיי דרבא ואוקים שליחא בינייהו ומידי דהוה אמורשה ששומעין ממנו טענת הבעל דין ואחרוני הרבנים שבספרד פי' שאף בעלי דין צריך לשמוע מפייהם בעדים מה ובלא עד מפי עד הוא אלא אף בבעלי דין ושמועה שבכאן שהוצרך לומר שאף הוא היה מבין את לשונם אלא שלא היה יודע לדבר ולהשיב בבעלי דין נאמרה ומורשה שני שיש לו בשטר כח הבעל דין והרי הוא כגופו וזו של לדבריהם שאף הוא היה שומע מפי כל אחד מהם אלא שלא רצו להעמידם שיטענו זה בפני זה והדברים רחוקים ולדברי הכל דברי העדים מיהא צריך לשמען מפייהם ומתוך כך היו משתדלים בסנהדרין שיהו יודעים ברוב הלשונות כמו שהתבאר בסנהדרין אלא שאין הדבר מעכב בדיעבד :

8. רמב"ם הלכות סנהדרין פרק כא

לא יהיה הדיין שומע מפי התורגמן אלא אם כן היה מכיר לשון בעלי דינין ושומע טענותיהם, ואם אינו מהיר בלשונם כדי להשיב להם יעמוד התורגמן להודיע אותם פסק הדין ומאי זה טעם חייב זה וזכה זה.

9. שו"ת רמב"ם, סימן רעב (בלאו)

(שאלה) [מה יאמר] הדרת יקרת צפירת תפארת מרנו ורבנו משה הרב הגדול בישראל ישמרהו אלהינו ויברכהו, בדבר שני אנשים מישראל חזקים ובריאים, אשר לאחד מהם מגיע דבר מן האחר, וכל אחד מהם דר בעיר (אחרת). בקש האחד מהם למנות לו מורשה, להוציא את המגיע לו מן האחר. המתיר לו הדין זאת אם לא? ואם שניהם דרים בעיר אחת והתובע רוצה למנות לו מורשה, שיתדיין במקומו ויישפט ויוציא את המגיע לו, האם (מותר) לו (לעשות) זאת אם לא? יורנו הדרת אדוננו מה מחייב הדין בזה ושכרו כפול מן השמים.

התשובה ההרשאה מגונה... ושיטען (איש) אחר במקום חברו את טענותיו, הוא איסור חמור כמו שידוע, שברחו (חכמינו) מערכי הדיינים. ועל פי אלו ההקדמות אסור לדעתי למנות מורשה, אלא כשיש הכרח, אם משום שהתובע בעיר (אחת) והנתבע בעיר אחרת או משום שהתובע חולה או כיוצא בזה מן הסיבות המצדיקות. אבל כשמסתלקות הסיבות, אין מקום להרשאה, אלא יבואו שני בעלי הדין לבית דין, הואיל ואין מניעה לאיש מהם. וכתב משה.

10. שולחן ערוך חושן משפט הלכות דיינים סימן יז סעיף ו

לא יהיה הדיין שומע מפי המתורגמן, אם היה מכיר בלשונם ושומע טענותיהם. אבל אם אינו יודע בלשונם כל כך שידע להשיב להם להודיעם פסק הדין, מותר להעמיד מתורגמן. הגה: עיין לעיל סימן י"ג סעיף ג'. אם טוענין בכתב אם אחד רוצה לטעון בלשון אחר, והשני בלשון אחר, אין אחד יכול לכופו חברו. (מהרי"ו סימן ק"א).

11. סמ"ע סימן יז ס"ק יד

שומע מפי המתורגמן. וכ"כ הטור והמחבר לקמן סימן כ"ח [טור סעיף ט' ומחבר] סעיף ו' לענין עדות, ונלמד בגמרא [מכות ו' ע"ב] מדכתיב [דברים י"ז ו'] על פי שנים עדים, ומהעדים נלמד לבע"ד דחד טעם לשניהן, דיותר יוכל להתברר האמת כששומע מפי בעלי דינין והעדים עצמן, ומשו"ה כשמבין הדיין לשונם אלא שאינו מהיר בלשונם כדי לדבר עמהם, מותר להעמיד מתורגמן ביניהן, והמתורגמן מדבר עמהם לפני הדיין מה ששימין בפיו מחקירות ודרישות ופסק דין, והדיינים מבינים ועומדים על דבריהם. ועיין פרישה [סעיף ט'] שדקדקתי מלשון הרמב"ם [פכ"א מסנהדרין ה"ח] שגם אם הדיין א"צ לשום מתורגמן שידוע ג"כ להשיב בטוב, רק שהבע"ד רוצים להעמיד מתורגמן שימליץ דבריהם באזני הדיין לאחר שטענו הן בעצמן לפני הדיינים, מותר. ועמ"ש עוד לחלק בין נותן הבע"ד כח ורשות להמתורגמן דמחשב הוא בע"ד דמותר, ובין לא נתן כח ורשות דאסור, ומה שבזמן הזה נוהגין לדון לועזים על ידי מורשה שלהם, הוא מפני שכל שבאו לדון לפני דיינים קבועין הו"ל כקייבלו עליהם לדון כן, ואין לנו אחר הקבלה כלום. ועיין פרישה מ"ש עוד מזה:

12. חידושי הר"ן מסכת שבועות דף ל עמוד א

לענין שווי נתבע שליח לטעון בשבילו בב"ד איכ' מ"ד דמצי למנות והביאו ראיה ממה שאמרו בירוש' פ' כהן גדול גבי הא דתנן דכהן גדול דנין אותו וימני אנטלר הגע עצמך שנתחיי' שבועה ואנטלר נשבע אלמי' אי לאו משום שיש עסק שבועה ביניה' מצי למנווי שליח וכן כתב הרב בעל הערוך ור"ח ז"ל ולפי דבריהם הא דאמר' בסוף פ"ק דמכות הנהו לעוזי דאתו לקמי' דרבא אוקים רבא מתורגמנא ביניהו ואקשינן היכי עביד הכי והא תנן שלא תהא סנהדרי שומעת מפי התורגמן ההיא דוק' בעדים אבל בבעלי דבריי שומעין אפילו מפי השליח. אבל הר' אלפי ז"ל כת' בתשובה שאין הנתבע יכול לימנות שליח וכן בדין שלא ישמעו ב"ד מפי התורגמן טענות של שקר ופעמי' שהנתבע אינו מעיז פניו בפני בעל דינו שידוע האמי' כמוהו והשלי' מעיז וכן כת' רבי' סעדי' ז"ל. וכי אמר' בירוש' גבי כהן גדול וימנה אנטלר משום כבודו אמרו אבל אדם אחר אינו רשאי. ואפי' בנשים יקרות הדין כן שלא התיר הר' אלפי ז"ל למנות שליח (אא) [אלא] שב"ד שולחין להם שלוחי ב"ד כגון סופרי הדיינין ולטעון מפייהם אבל לא למסור טענותיהן לאחרים וכת' הרמב"ן ז"ל שכן נראה בתלמוד חכם שתורתו אומנותו וזילא ביה מלתא למיזל גבי דיינא לערער בהדי עם הארץ שרשאין ב"ד לשגר לו דברים ע"י שלוחי ב"ד דכבוד תורה עדיף אבל כהן גדול אפי' זה גנאי הוא לו ולפיכ' ממנה אנטלר ע"כ וכן ראיתי לו ולרמב"ן ז"ל שהוא סובר דזו שאמרו בספ"ק דמכו' שלא תהא סנהדרי שומעי' מפי התורגמן אפילו טענותיהן של בעלי דין בכלל ולא בעדים בלחוד שכן כת' בפ' כ"א מהלכות סנהדרין ותמהני עליו דהיי' דמכות מעל פי שנים דרשי' ליה אבל בבעלי דינין מנין:

13. תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף ע עמוד א

אמרי נהרדעי: אורכתא דלא כתיב ביה זיל דון וזכי ואפיק לנפשך - לית ביה מששא. מ"ט: משום דא"ל האיך: לאו בעל דברים דידי את.

14. ערוך השולחן חושן משפט הלכות הרשאה סימן קכד

דווקא התובע יכול לעשות מורשה כמ"ש בסימנים הקודמים אבל הנתבע אינו יכול לעשות מורשה דבשלמא התובע מקנה המעות להמורשה והוה כאלו המורשה הוא התובע אבל הנתבע דלא שייך שיקניהו אין שייך על זה שום מורשה ושיעשה שליח בעלמא ג"כ אין ביכולתו משום דהנתבע לא יהיה ביכולתו להעזי פניו בפני התובע כמ"ש חז"ל אין אדם מעזי פניו בפני בעל חובו אבל שלוחו יעזי להתובע ועוד דבתובע ההכרח לתקן הרשאה ושליחות שלא יהא כל אחד נוטל מעותיו של חברו וילך לו אבל לנתבע למה יתקנו הלא התובע או שלוחו בא אליו ישיבנו בעצמו אם יש לו מה להשיב לפיכך הנתבע אינו יכול למנות מורשה או שליח שילך בעדו לב"ד להשיב להתובע והוא ישב בביתו וכ"ש כשהוא בב"ד דאין לו להעמיד טוען במקומו דזה אפילו בתובע אין לעשות אא"כ אינו איש דברים כמ"ש בסי' י"ז [סמ"ע] ועכשיו שנהגו שאפילו אם התובע בב"ד מעמיד מורשה בעדו משום דמסתמא נותן לו כל כח ורשות שיש לו בתביעה זו אבל בנתבע לא שייך זה [ש"ך] ואף בקניין מהנתבע לא מהני להעמיד מורשה [שם] כי אין על מה שתחול קניינו וקניין דברים הוא ועכ"ז אם העמיד הנתבע מורשה וע"פ הודאת המורשה נתחייב הנתבע הודאה היא ואין יכול הנתבע לערער על זה [שם] ונשים יקרות שאין כבודן לבא לב"ד משגרין להן סופרי הדיינין או שמשים ויטענו בפניהם ואם ירצה התובע הולך עמהם לשמוע מפייהן טענותיהן וכיוצא בזה עושים לת"ח שתורתן אומנתן ורצונו לדון לפני ב"ד זה וזילא ביה מילתא למיזל לב"ד ולערער בהדי עם הארץ וביו"ד סי' רמ"ג נתבאר מה נקרא תורתו אומנתו וזה התירו הקדמונים מפני כבודם ועכ"ז לא התירו שיעמידו מורשה:

וכ"ז מדינא אבל עכשיו המנהג בכל בתי דינים שגם הנתבע מעמיד מורשה וכ"ש התובע ובין שהבעלי דינים הם בעצמם בב"ד ובין שאינם בעצמם בב"ד ומ"מ אם אינם בב"ד והב"ד רואים שע"י המורשים אין ביכולת לברר הדין על הבירור שולחים אחריהם ובאים בעצמם לב"ד [או"ת] וכן נכון לעשות: